

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. C.08.0503.N

SEBASTIAN INTERNATIONAL Inc., vennootschap naar Amerikaans recht,
met zetel te Woodland Hills, 6109 Desoto Avenue, CA 91367 Californië,

eiseres,

vertegenwoordigd door mr. Cécile Draps en mr. Jacqueline Oosterbosch,
advocaten bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 4020 Luik, rue de
Chaufontaine 11, waar de eiseres woonplaats kiest,

tegen

COMMON MARKET COSMETICS, naamloze vennootschap, met zetel te
9500 Geraardsbergen, Dagmoedstraat 117,

verweerster,

vertegenwoordigd door mr. Pierre van Ommeslaghe, advocaat bij het Hof van
Cassatie, met kantoor te 1050 Brussel, Louizalaan 106, waar de verweerster
woonplaats kiest.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen een arrest, op 19 november 2007 gewezen door het hof van beroep te Gent.

Voorzitter Ivan Verougstraete heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Dirk Thijs heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDELEN

De eiseres voert in haar verzoekschrift drie middelen aan.

Eerste middel

Geschonden wettelijke bepalingen

- *artikel 2 van het Verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse scheidsrechterlijke uitspraken, gesloten te New York op 10 juni 1958, goedgekeurd bij wet van 5 juni 1975;*
- *de wet van 27 juli 1961 betreffende eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop, in het bijzonder artikel 4 ervan.*

Aangevochten beslissingen

Het bestreden arrest weerhoudt de rechtsmacht van de Belgische rechter in het bijzonder omwille van de volgende redenen:

“Appellante kan niet worden bijgetreden waar zij voorhoudt dat de lex fori niet belet dat het voorliggend geschil op grond van het arbitragebeding aan de Belgische rechter kan worden onttrokken.

Haar beperkte verwijzing naar de artikelen 6 en 1134, van het Burgerlijk Wetboek en de artikelen 1676,1 en 1676,3 van het Gerechtelijk Wetboek, én de bewering dat er ook geen sprake is van wetsontduiking, volstaan immers niet om te besluiten dat een geldig arbitragebeding werd afgesloten op grond waarvan het geschil aan de Belgische rechter kan worden onttrokken.

Tot het Belgisch recht - op grond waarvan in casu de arbitreerbaarheid van het geschil moet worden beoordeeld - behoort immers ook de Belgische wet van 27 juli 1961 betreffende de eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop.

Artikel 6 van deze wet bepaalt dat de bepalingen van deze wet van toepassing zijn niettegenstaande hiermee strijdige overeenkomsten, en artikel 4 bepaalt dat de benadeelde concessiehouder bij de beëindiging van een verkoopconcessie over het gehele

Belgische grondgebied of een deel ervan, in elk geval de concessiegever in België kan dagvaarden en de Belgische rechter uitsluitend de Belgische wet zal toepassen.

Deze wet van 27 juli 1961 die niet de interne openbare orde of de internationaal privaatrechterlijke openbare orde raakt, is van dwingende aard door het bijzonder belang dat de Belgische wetgever wenst te beschermen - namelijk een bepaalde economische zekerheid voor de concessiehouder op Belgisch grondgebied.

Door het daarin voorziene beschermingsmechanisme maakt deze wet daarenboven een maatregel van Belgisch internationaal privaatrecht uit die, behoudens het geval waarin de concessiehouder van de voorziene bescherming heeft afgezien - wat in casu niet het geval is -, zich verzet tegen het in aanmerking nemen van een arbitrageovereenkomst die niet in de toepassing van het Belgische recht voorziet (cf. conclusie van advocaat-generaal A. Henkes voorafgaand aan Cass. 16 november 2006, www.juridat.be);

De door appellante ingeroepen arbitrageovereenkomst kan dan ook niet worden toegepast en laat niet toe het geschil aan de rechtsmacht van de Belgische rechter te onttrekken" (pp. 10-11).

Grievens

Eerste onderdeel

Artikel 2, lid 1, van het Verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse scheidsrechterlijke uitspraken, gesloten te New York op 10 juni 1958, goedgekeurd bij wet van 5 juni 1975, bepaalt dat iedere Verdragsluitende Staat de schriftelijke overeenkomst erkent waarbij partijen zich verbinden aan een uitspraak van scheidsmannen te onderwerpen alle of bepaalde geschillen welke tussen hen zijn gerezen of welke tussen hen zouden kunnen rijzen naar aanleiding van een bepaalde al dan niet contractuele rechtsbetrekking en betreffende een geschil, dat vatbaar is voor de beslissing door arbitrage.

Artikel 2, lid 3, bepaalt dat de rechter van een Verdragsluitende Staat bij wie een geschil aanhangig wordt gemaakt over een onderwerp ten aanzien waarvan partijen een overeenkomst als bedoeld in dit artikel hebben aangegaan, partijen op verzoek van een hunner naar arbitrage verwijst, tenzij hij constateert, dat genoemde overeenkomst vervallen is, niet van kracht is of niet kan worden toegepast.

Deze bepalingen sluiten niet uit dat de rechter, die gevat wordt voor een geschil betreffende een contract dat door de wil van de partijen onderworpen is aan een vreemde wet, de toepassing van een overeenkomstig die vreemde wet geldig arbitragebeding afwijst. Een dergelijke afwijzing kan echter slechts gebeuren op grond van een rechtsregel uit de lex fori die het voorwerp van het geschil per se niet vatbaar acht voor arbitrage. De rechter kan daarentegen zonder de draagwijdte van deze internationale rechtsbepalingen te schenden geen gevolg geven aan interne bepalingen die het arbitreerbaar karakter van een geschil zouden laten afhangen van voorwaarden die los staan van de toestand van de partijen of van het voorwerp van hun geschil.

Om te weigeren het door de eiseres ingeroepen arbitragebeding toe te passen steunt het arrest niet op een bepaling uit de lex fori die de arbitrage betreffende concessieovereenkomsten van alleenverkoop per se verbiedt, maar wel op de artikelen 4 en 6 van de wet van 27 juli 1961 betreffende de eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop, uitgelegd in die zin dat die bepalingen zich verzetten tegen het in aanmerking nemen van een arbitrageovereenkomst die niet in de toepassing van het Belgische recht voorziet. Daardoor verantwoordt het arrest zijn beslissing niet naar recht (schending van artikel 2, al. 1 en 3, van het Verdrag betreffende de erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse scheidsrechterlijke uitspraken, gesloten te New York op 10 juni 1958, goedgekeurd bij wet van 5 juni 1975).

Tweede onderdeel

De Wet van 27 juli 1961 betreffende de eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop heeft tot voorwerp om private belangen van concessiehouders te beschermen en raakt de essentiële belangen van de staat of van de gemeenschap niet, noch stelt de betrokken wet in het privaatrecht de juridische grondslagen vast waarop de economische of morele orde van de maatschappij berusten.

Artikel 4 van die wet, overeenkomstig hetwelk de benadeelde concessiehouder, bij de beëindiging van een verkoopconcessie met uitwerking voor het gehele Belgische grondgebied of een deel ervan, in elk geval de concessiegever in België kan dagvaarden, hetzij voor de rechter van zijn eigen woonplaats, hetzij voor de rechter van de woonplaats of de zetel van de concessiegever en, ingeval het geschil voor een Belgische rechtbank wordt gebracht, deze uitsluitend de Belgische wet zal toepassen, sluit niet uit dat geschillen die binnen het materieel toepassingsgebied van de betrokken wet vallen aan internationale arbitrage worden onderworpen wanneer deze geschillen een werkelijk transnationaal karakter hebben, in het bijzonder als gevolg van de nationaliteit en de woonplaats of maatschappelijke zetel van één van de partijen.

Het arrest, dat zonder het internationaal karakter van het tussen partijen gerezen geschil in vraag te stellen, de toepassing van het arbitragebeding afwijst en de rechtsmacht van de Belgische rechter weerhoudt in het bijzonder op grond van de overweging dat “(de eiseres) niet kan worden bijgetreden waar zij voorhoudt dat de lex fori niet belet dat het voorliggend geschil op grond van het arbitragebeding aan de Belgische rechter kan worden onttrokken” is niet naar recht verantwoord (schending van de wet van 27 juli 1961 betreffende eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop, in het bijzonder artikel 4 ervan).

Tweede middel

Geschonden wettelijke bepalingen

- *artikel 2 van de wet van 27 juli 1961 betreffende eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop.*

Aangevochten beslissingen

Het aangevochten arrest bevestigt het vonnis a quo daar waar dit heeft geoordeeld dat de redelijke opzegtermijn ter zake 24 maanden bedraagt en dat, gelet op de reeds toegekende opzegtermijn van 7 maanden, de verweerster nog gerechtigd is op een opzegvervangende vergoeding van 17 maanden, in het bijzonder omwille van de volgende redenen:

“De omstandigheid dat de redelijke opzeggingstermijn waarop de concessiehouder recht heeft bepaald wordt bij de opzegging van het contract, alsook de billijkheid waardoor de rechter zich moet laten leiden, beletten niet dat de rechter bij de raming van de redelijke opzeggingstermijn en/of bij de begroting van de vervangende opzeggingsvergoeding rekening houdt met alle elementen waarover hij op het tijdstip van zijn beslissing beschikt (Cass., 7 april 2005, C.04.0242.F/10, www.juridat.be).

Het gegeven dat de verweerster tijdens de opzeggingstermijn een nieuwe productlijn, meer bepaald de ICON-producten, heeft ontwikkeld is inderdaad een element dat in aanmerking kan worden genomen, maar enkel voor wat de begroting van de vervangende opzegvergoeding en niet voor wat de beoordeling van de redelijke opzegtermijn betreft.

De opzegtermijn wordt immers door de concessiegever op het ogenblik van de beëindiging van de concessie bepaald.

Wanneer de rechter moet toetsen of de door de concessiegever verleende opzegtermijn al dan niet als redelijk moet worden bestempeld, dient hij zich op het ogenblik van het beëindigen van de concessie te plaatsen en rekening te houden met alle elementen die op dat ogenblik gekend waren. Elementen die dateren van na de datum van de beëindiging kunnen daarbij niet in aanmerking worden genomen”.

(...)

Met het oog op de begroting van de opzegvervangende vergoeding beval de eerste rechter terecht een deskundigenonderzoek om over een periode van drie jaar voorafgaand aan 07 maart 2003, de gemiddelde jaarlijkse semibrutowinst met betrekking tot de litigieuze concessie te becijferen.

Gelet op wat hiervoor onder punt 13 werd geoordeeld, heeft de eerste rechter - uitgaande van een begroting “in abstracto” - echter ten onrechte geoordeeld dat er geen rekening kan worden gehouden met het gegeven dat de verweerster tijdens de opzeggingstermijn een nieuwe productlijn, meer bepaald de ICON-producten, heeft ontwikkeld.

Het hof geeft aan de gerechtsdeskundige de hierna bepaalde en beperkte bijkomende opdracht die, in tegenstelling tot wat de eiseres vordert, zich niet tot de bestaande overblijvende handelsactiviteiten en ook niet tot de met geïntimeerde verbonden ondernemingen kan uitstrekken.

Deze verbonden ondernemingen zijn immers geen partij in de ter discussie staande concessieovereenkomst en een eventuele uitbreiding van de reeds bestaande en na beëindiging van de concessie overblijvende handelsactiviteiten wijst niet op een

heroriëntatie van de activiteiten om aan de gevolgen van de opgezegde concessie te remediëren” (p. 19 en p. 21).

Grievan

Artikel 2, van de wet van 27 juli 1961 betreffende de eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop bepaalt dat een voor onbepaalde tijd verleende, aan de wet onderworpen verkoopconcessie, behalve bij grove tekortkoming van een van de partijen aan haar verplichtingen, niet kan worden beëindigd dan met een redelijke opzeggingstermijn of een billijke vergoeding die door partijen worden bepaald bij de opzegging van het contract en dat, indien partijen het niet eens zijn, de rechter dan uitspraak doet naar billijkheid, eventueel met inachtneming van de gebruiken.

Eerste onderdeel

Noch de omstandigheid dat de redelijke opzeggingstermijn waarop de concessiehouder recht heeft, bepaald wordt bij de opzegging van het contract, noch de billijkheid waardoor de rechter zich moet laten leiden, beletten dat hij, bij de raming van de redelijke opzeggingstermijn, rekening houdt met alle elementen waarover hij op het tijdstip van zijn beslissing beschikt.

Door te overwegen dat “het gegeven dat (de verweerster) tijdens de opzeggingstermijn een nieuwe productielijn (...) heeft ontwikkeld” niet in rekening kan worden gebracht “wat de beoordeling van de redelijke opzegtermijn betreft” om de reden dat “de opzegtermijn (...) door de concessiegever op het ogenblik van de beëindiging van de concessie (wordt) bepaald” en dat “elementen die dateren van na de datum van de beëindiging (...) daarbij niet in aanmerking (kunnen) worden genomen” (p. 19), beoordeelt het arrest op abstracte wijze de redelijke opzeggingstermijn en verantwoordt het hof bijgevolg zijn beslissing niet naar recht (schending artikel 2 van de wet van 27 juli 1961 betreffende eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop).

Tweede onderdeel

Het pertinente criterium voor de bepaling van de redelijke opzeggingstermijn is de geschiktheid ervan om de concessiehouder toe te laten om zich een equivalente bron van netto-inkomsten te verschaffen ten opzichte van de inkomstenbron die verloren is gegaan. Deze geschiktheid kan niet alleen worden aangetoond door de gehele of gedeeltelijke reconversie van de activiteiten van de concessiehouder maar kan ook het gevolg zijn van andere omstandigheden die de concessiehouder hebben toegelaten om de gevolgen van het verlies van de concessie te ondervangen en meer in het bijzonder van de ontwikkeling en uitbreiding van activiteiten die al werden uitgeoefend vóór de kennisgeving van de opzeggingstermijn.

Door te weigeren rekening te houden met “een eventuele uitbreiding van de reeds bestaande en na de beëindiging van de concessie overblijvende handelsactiviteiten” enkel en alleen omwille van het feit dat deze ontwikkeling “niet (wijst) op een heroriëntatie van de activiteiten om aan de gevolgen van de opgezegde concessie te remediëren”, beoordeelt het hof op abstracte wijze de redelijke opzeggingstermijn en verantwoordt zij haar beslissing niet naar recht (schending van artikel 2 van de wet van 27 juli 1961 betreffende eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop).

Derde middel

Geschonden wettelijke bepalingen

- *de artikelen 1319, 1321 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek;*
- *artikel 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek.*

Aangevochten beslissingen

Wat de terugname van de voorraad betreft, overweegt het bestreden arrest dat “geen van beide partijen beroep aantekenen tegen het bestreden vonnis in de mate, dat de deskundige er tevens mee belast werd om de aankoopwaarde van de voorraad verkoopbare producten, voorwerp van de litigieuze concessie, te ramen”, en bevestigt het bijgevolg de beslissing van de eerste rechter om een gerechtsdeskundige aan te stellen teneinde “de aankoopwaarde van de voorraad verkoopbare producten, voorwerp van de litigieuze concessie, in het bezit van (de verweerster) te ramen”. Aldus bevestigt het arrest op impliciete maar zekere wijze dat de eiseres gehouden is om de voorraad terug te nemen.

Grieven

Zowel in haar beroepsakte als in haar laatste besluiten verzocht de eiseres aan het hof om “te beslissen dat (ze) niet gehouden is tot terugname van de voorraden Sebastian producten eventueel nog in het bezit van de verweerster tegen betaling van de aankoopprijs meer de desbetreffende transportkosten en eventuele stockagekosten” (p. 52). De eiseres gaf daarenboven op pagina 46 van haar besluiten n°s 48 en 49), de redenen aan waarom zij van oordeel was niet gehouden te zijn om de voorraad terug te nemen.

Het arrest dat vaststelt “dat geen van beide partijen beroep aantekenen tegen het bestreden vonnis in de mate, dat deskundige er tevens mee belast werd om de aankoopwaarde van de voorraad verkoopbare producten, voorwerp van de litigieuze concessie, te ramen”, miskent de bewijskracht van de conclusies van de eisende partij (schending van de artikelen 1319, 1321 en 1322, van het Burgerlijk Wetboek) en laat bijgevolg na om uitspraak te doen over één van de vorderingen ingesteld door de eiseres (schending van artikel 1138, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek).

III. BESLISSING VAN HET HOF***Beoordeling****Eerste middel**Eerste onderdeel*

1. Artikel 2.1 van het bij wet van 5 juni 1975 goedgekeurde Verdrag van 10 juni 1958 houdende erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse scheidsrechterlijke uitspraken, opgemaakt te New York, bepaalt dat iedere Verdragssluitende Staat de schriftelijke overeenkomst erkent waarbij partijen zich verbinden aan een uitspraak van scheidsmannen te onderwerpen alle of bepaalde geschillen welke tussen hen zijn gerezen of welke tussen hen zouden kunnen rijzen naar aanleiding van een bepaalde al dan niet contractuele rechtsbetrekking en betreffende een geschil dat vatbaar is voor arbitrage.

Artikel 2.3 van het Verdrag bepaalt dat de rechter van een Verdragssluitende Staat bij wie een geschil aanhangig wordt gemaakt ten aanzien waarvan partijen een overeenkomst als bedoeld in dit artikel hebben aangegaan, partijen op verzoek van een hunner naar arbitrage verwijst, tenzij hij constateert dat genoemde overeenkomst vervallen is, niet van kracht is of niet kan worden toegepast.

De verplichting te verwijzen geldt enkel voor geschillen die vatbaar zijn voor arbitrage.

2. Artikel 2 van het Verdrag wijst niet uitdrukkelijk de wet aan op grond waarvan moet worden bepaald of het geschil vatbaar is voor arbitrage.

Die verdragsbepaling laat evenwel toe dat de rechter aan wie de vraag wordt onderworpen, de vraag aan zijn rechtsstelsel toetst en zodoende de grenzen bepaalt waarin private rechtspraak over bepaalde materies bestaanbaar is met zijn interne rechtsorde. Zij belet niet dat de rechter de mogelijkheid van het beroep op arbitrage mede laat afhangen van voorwaarden die los staan van de toestand van partijen of van het voorwerp van het geschil en biedt ook de mogelijkheid aan de rechter de dwingende regels van zijn interne rechtsorde te betrekken.

Wanneer de arbitrageovereenkomst aan een vreemde wet is onderworpen, moet de rechter die kennis neemt van een exceptie van rechtsmacht, de arbitrage uitsluiten wanneer het geschil krachtens alle relevante rechtsregels van de lex fori niet aan de rechtsmacht van de nationale rechter mag worden onttrokken.

3. Het onderdeel dat aanvoert dat de rechter zonder de draagwijdte van het genoemde Verdrag te schenden geen gevolg kan geven aan interne bepalingen die het arbitreerbaar karakter van een geschil zouden laten afhangen van voorwaarden die los staan van de toestand van de partijen of van het voorwerp van het geschil, faalt naar recht.

Tweede onderdeel

4. Het onderdeel voert aan dat het arrest de toepassing van het arbitragebeding niet kon afwijzen zonder het effectief transnationaal karakter van het geschil dat tussen partijen gerezen was in vraag te stellen.

5. Het onderdeel preciseert niet hoe de in het onderdeel aangewezen wetsbepalingen de rechter zouden verplichten af te wijken van de in die artikelen opgelegde regel de concessiehouder een bescherming te bieden, wanneer de concessie gegeven wordt in een transnationale context.

6. Het onderdeel is wegens vaagheid niet ontvankelijk.

Tweede middel

Eerste onderdeel

7. Het middel verwijt aan de appelrechters dat zij “op abstracte wijze” de redelijke opzeggingstermijn beoordelen.

8. De appelrechters doen dit niet, maar oordelen zonder dat de eiseres de wettelijkheid van die redenering bekritiseert, dat de opzeggingstermijn door de eerste rechter terecht op 24 maanden werd vastgesteld in abstracto maar dat voor de begroting van de opzegvervangende vergoeding rekening kan worden gehouden met het gegeven dat de verweerster tijdens de opzeggingstermijn een nieuwe productlijn had ontwikkeld.

Het onderdeel mist feitelijke grondslag.

Tweede onderdeel

9. Anders dan het onderdeel aanvoert, weigert het arrest niet om rekening te houden, bij de bepaling van de redelijke opzeggingstermijn, met andere omstandigheden dan de gehele of gedeeltelijke mogelijke reconversie van de activiteiten van de concessiehouder.

Het onderdeel mist feitelijke grondslag.

Derde middel

10. De eiseres voerde aan in haar akte van hoger beroep en conclusie wat in het middel wordt weergegeven.

11. Het arrest ontkent niet dat er tussen partijen een betwisting bestond over de terugname van de voorraden en ontkent evenmin dat de eiseres principieel de voorraden Sebastian-producten niet wilde terugnemen.

Het oordeelt alleen maar, met verwijzing naar het vonnis van de eerste rechter, dat de opdracht van de deskundige aangesteld om de aankoopwaarde van de voorraad verkoopbare producten van de concessie te ramen, niet in hoger beroep wordt bestreden.

Het middel mist in zoverre feitelijke grondslag.

12. Voor het overige is het middel afgeleid uit de vergeefs aangevoerde miskennen van de bewijskracht van akten en is het in zoverre niet ontvankelijk.

Dictum

Het Hof,

Verwerpt het cassatieberoep.

Veroordeelt de eiseres in de kosten.

De kosten zijn begroot op de som van 746,02 euro jegens de eisende partij en op de som van 442,10 euro jegens de verwerende partij.

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, eerste kamer, samengesteld uit voorzitter Ivan Verougstraete, als voorzitter, afdelingsvoorzitter Robert Boes, en de raadsheren Eric Dirix, Alain Smetryns en Mireille Delange, en in openbare terechtzitting van 14 januari 2010 uitgesproken door voorzitter Ivan Verougstraete, in aanwezigheid van advocaat-generaal Dirk Thijs, met bijstand van griffier Johan Pafenols.

J. Pafenols

M. Delange

A. Smetryns

E. Dirix

R. Boes

I. Verougstraete